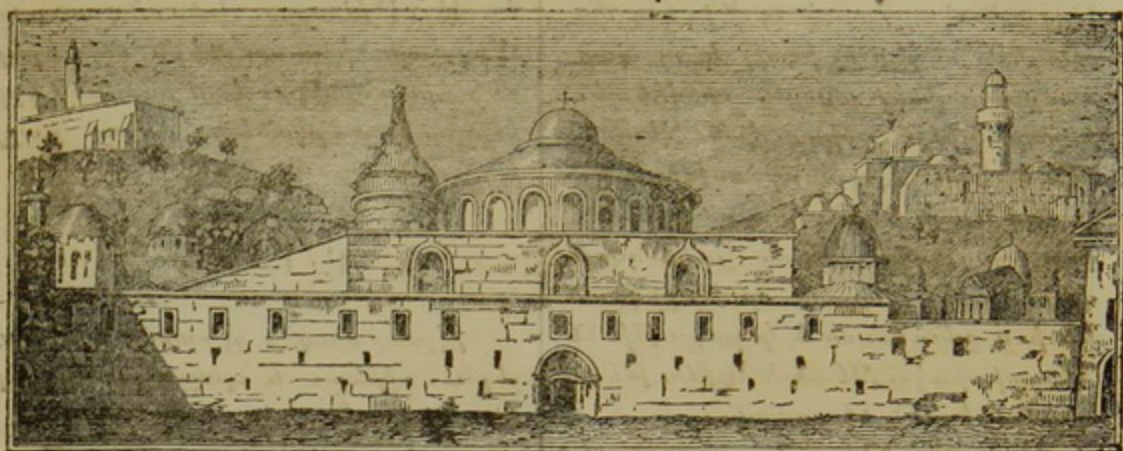

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՄԻՐ
ԹԻՒ 5.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՄԱՅԻՍ 31.
1872.

ԸՅԳԵՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՈՒՍՄԱՆՅ ԺԱՌԱՆԳԱԻՈՐԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅ ՀԱՅՈՅ Ս. ՅԱԿՈՎԲԱՆՑ

ԵՒ

ՊԱՅՄԱՆԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼ ՈՒԹԵԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ

ԴԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՆ ԿՐԹՈՒ-
ԹԵԱՆ ԿԱՐԵԼՈՐԹԻՆԵՐ ԺԽՈՒՂ ջը
կայ ներկայ դարձաւ մէջ, ուստի և
մենք այս մասին խօսելու հարկ չեմք
տեսներ այստեղ. բայց վարժարանաց
մէջ աւանդուած ուսմանց և գիտու-
թեանց ընտրութիւնն, բաշխումն և
մատակարարութեան եղանակն շա-
րունակ գիտողութեանց և հետազո-
տութեանց ենթակայ են այն աղգաց

մէջ, որոնք անդուլ և հեռաքնին
փորձերով համոզուած են, որ նոյն
խիղ դաստիարակութեան և կրթու-
թեան արդիւնաւորութիւնը կախու-
մըն ունի ուսմանց և գիտութեանց
պատկանաւոր բաշխումէն և մատա-
կարարութեան բարւոք եղանակէն:
Թէ մինչեւ ի՞նչ աստիճան մտադրու-
թեան և նկատողութեան առնուած
են սոյն կարեւոր պայմաններն մեր

Աղգային Վարժարանաց մէջ, այդ մասին չեմք ուզեր ոչ խօսիլ և ոչ պարտաւադիր լինել այլոց . որովհետեւ իւրաքանչիւր գպրոցական Տեսչութիւն կամ Հոգաբարձութիւն այն չափով և այն եղանակաւ տնօրինած է իւր հոգացողութեան յանձնուած վարժարանն , որչափ որ թելադրած են իւր ըմբռնումն և կարողութիւնն Վաստիարակութեան և Աթոռութեան պայմաններուն նկատմամբ :

Այլոց ըրածներուն պարտաւադիր չը լինելէն զատ՝ այն նպատակն ու յանգեցնութիւնն ևս չունիմք, որ մեր ՃԱԳԻՐՆ իրեւ օրինակ ներկայացընեմք ամեն Աղգային Վարժարանաց համար : Վասն զի մենք ոչ միայն գոհ չեմք տակաւին մեր Օրագրէն, այլ կը փափաղիմք աւելի ընդարձակ ծըրագիրներ և բարձրագոյն վարժարաններ, տեսնել մեր Աղգին մէջ, Սա. կայն մեր սոյն սուրբ փափագն սնուցանելով հանդերձ՝ հարկ կը համարիմք, ըստ բաղձանաց հարցասէր առգայնոց, Աւաքեւական Աթոռոյս յառանգաւորաց Վարժարանի ուսմանց ՃԱԳԻՐՆ և աշակերտաց ընդունելութեան ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ հրատարակելի գիտութիւն Աղգին :

Որովհետեւ ուսմանց և գիտութեանց գլխաւոր առարկայքն են ԱՍՏՈՒԱԾ, ՄԱՐԻ և ԲՆՈՒԹԻՒՆ և իւրաքանչիւրն սերտ կապակցութիւն ունին իրարու հետ, ըստ որում ճանաչել և սիրել զԱստուած՝ կ'ենթադրէ ճանաչել և սիրել զմարդ . իսկ ճանաչել և սիրել զմարդ՝ կ'ենթադրէ ճանաչել և սիրել զընտելութիւնն իւր համօրէն աստուածաստեղծ սքանչելիքներով, օրէնքներով և բարիքներով, ուր կ'ապրի կը սնանի և կը գործէ մարդն իւր յաւիտենական գերագոյն նպատակին հասնելու համար . ուստի

եւ Ս. Աթոռոյս յառանգաւորաց Վարժարանի ուսումներն սոյն երեք մեծ հիմունքներու կամ ուսմանց գլխաւոր առարկաներու վրայ բաշխուած են :

Ա. Աստուած :

Ղշմարտապէս զԱստուած ճանաչելու, սիրելու և պաշտելու համար կ'աւանդուին :

Ա. Պատմութիւն Արարչագործութեան, Արիւնիւնամութեան և Արիւնիւնի Աստուծոյ, այն է պատմութիւն Հին և Նոր Աստուածաշունչ Աստկարանաց :

Բ. Բրիտոնէական վարդապետութիւն, այն է ուսումն ճշմարտութեանց, որք հիմունք են հաւատոյ :

Գ. Բարոյագիտութիւն, այն է ուսումն պարտաւորութեանց մարդոյ առ Աստուած, առ անձն, առ ընտանիս, առ Աղգն և առ մարդ իւրաքանչիւր :

Դ. Պատմութիւն յաղթական զինուորութեան Արիւնեցւոյ և եկեղեցական կարգաց, ծիսից, աւանդութեանց և կանոնագրութեանց Ս. Հարց, առանց խառնելոյ սոցա հետ հերետիկոսութեանց և անբրիտոնեայ կրօնից պատմութիւններն, որոնք ուսանելու չափ կարեւորութիւն չունին :

Ե. Հովուական կամ քահանայական Աստուածաբանութիւն, այն է ուսումն պարտաւորութեանց հովուի, որպէս քարոզչի և ուսուցչի Ս. Աւետարանի :

Բ. Սարգս :

Ճշմարտապէս ճանաչելու համար դմարգէն թէ՛ առանձինն և թէ՛ իբրեւ շառաւիղ աղգի և անդամ հանուր մարդկութեան կ'աւանդուին :

Ա. Բնախօսութիւն (physiologie), այն է ուսումն կազմութեան, կենսականութեան, առողջ պահպանութեան և զգուշութեան 'ի վնասուց և այլն և այլն : Բնդ ամին և Սարգարանութիւն (anthropologie), այն է ուսումն զարգացման եւ կատարելագործութեան կարողութեանց մարդոյ :

Բ. Պատմութիւն համարիւն աղգի :

Գ. Պատմութիւն աղգաց, իբրեւ կապակից աղգային պատմութեան :

Դ. Վասն աղգային պատմութեան, իբրեւ սերտ կապակից, ուսումն Հայերէն լեզուի :

Ե. Վասն պատմութեան Տաճկաց և տեղական ու քաղաքակցական յարաբերութեանց՝ ուսումն Տաճկերէն և Վրաբերէն լեզուոյ :

Զ. Վասն պատմութեան Եւրոպացւոց և օտարաղգեաց՝ ուսումն Վաղղիստէն և Վերմաներէն լեզուոց :

Գ. Բնութիւն :

Բնութիւնն իւր օրէնքներով քաջ ճանաչելու համար իբրեւ ընդհանուր ասպարէզ մարդկային կեցութեան, գործունէութեան, շահավաճառութեան և այլն և այլն, կ'աւանդուին :

Ա. Նշխարհագրութիւն :

Բ. Բնապատմութիւն :

Գ. Բնագիտութիւն :

Դ. Սթեմատիկական գիտութիւնք, այն է թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն և այլն, որոնք վերբե-

րական կերպով միայն կապակցութիւն ունին վերոգրեալ ուսմանց և գիտութեանց հետ, այն է դիւրին օրէնքներով կը թեթեւցնեն մարդոյ հաշուական ուշխատանքներն :

Ե. Նշխարհագրութիւն :

Զ. Սարմամարդութիւն, որ բաց 'ի սովորական զբօսանքէն, կը կայանայ այժմ պարտիզի մշակութեան մէջ, այսինքն աշակերտներն ունին իրենց համար յատուկ պարտէզ, սրոյ բրէլն, հողը մաքրելն, ածուներ կաղմելն, սերմունք կամ տուն կեր ցանելն, ջուր հանելն, ոռոգանելն և այլն և այլն, բոլորն աշակերտաց կը վերաբերին, և իրենց երեկոյեան զբօսանքն սոյն մշակութեան նուիրուած է, որ և մարմնամարդութեան դիւրին և առողջապահիկ եղանակ համարուած է իրենց համար :

Վերոգրեալ ուսմանքներն ամենքն եւս սկսուած են և կը մատակարարուին այժմ Վրաբերական Վթողոյս Երանգաւորաց Վարժարանի մէջ, բաց 'ի բնախօսութեան, մարդաբանութեաննէն և Վերմաներէն ու Վրաբերէն լեզուներէն, որոնք բարձրագոյն դատարաններու մէջ պիտի աւանդուին, վասն զի ուսմանց բաշխումն եօթնամեայ չըջաններու վերածուած է և հաղիւ տակաւին չորրորդ դասարանը նոր պիտի սկսի () գոտոս ամսոյն մէջ, զինի տարեկան հարցաքննութեան :

Վուրդէ մեր ուսումնականիւր աղգայիններէն շատերն բարեսիրական եռանդէ շարժուած պիտի փափազին ուրիշ ուսմանքներ և լեզուներ եւս յաւելեալ տեսնել մեր Օրագրին մէջ, մանաւանդ, իբրեւ պատշաճաւոր մեր Վարժարանին, Ներայե-

ցերէն, Յունարէն և Վատիներէն, իբրեւ հին լեզուներ, սակայն թէ՛ Ս. Միքայիլ կարողութենէն բարձր է այս յաւելումն և թէ՛ մեք համուռած ենք, որ եթէ օրինաւոր աւանդուն Վատին Վաղղիարէն և Վերմաներէն լեզուներն, որոց մէջ մտնում են և կը մտնեն ամեն լեզուաց գրաւոր ձօնութիւնք, կարող են ամեն բարեսէր փափագներ լցուցանել Վաղղիարէն այս մասին:

Իսկ գալով աշակերտաց ընդունելութեան ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ, Վարժարանիս եօթնամեայ գոյութեան յաճախակի ձախող և յաջող փորձերն առաջի աչաց ունեւոյ՝ Ս. Միքայիլ Սուսումնական Խորհրդոյ որոշմամբ և Տնօրէն Վաղղիարէն հաճութեամբ տնօրինուած է:

Նախ Վարժարանիս մէջ շարունակ երեսուն ութ և աղքատ ձրիութեան աշակերտներ խնամել (որոց թիւն արդէն լրացած է) և միանգամայն թուշակաւոր աշակերտներ ևս ընդունիլ:

Երկրորդ՝ Խրաքանչիւր թուշակաւորի համար 30 (Սամանեան) ոսկի տարեկան թուշակ առնուլ, մէն մի վեցամսեայն կանխիկ:

Երրորդ՝ թուշակաւոր աշակերտացուն պէտք է որ իսկզբան իւր հետ ունենայ վեց վեց զոյգ շապիկ, վարտիկ, գուրպակ, թաշկինակ, վեց հատ երեսաբլիզ, վեց հատ անկոշոյ սաւան, վեց հատ անձեռնոց (սեղանի համար), յետ ընդունելութեան ինչ պէս կերակուրն, նոյնպէս և զգեստն Վարժարանէն կը մատակարարուին:

Չորրորդ՝ ընդունուելու աշակերտէն լաւ Հայերէն գրել կարգաւ պահանջել և առանց այս պայմանին չընդունիլ:

Հինգերորդ՝ անպատճառ նորեկ աշակերտէն Վանդեան, Սկրտու-

թեան և Վաղղիարէն վկայագիրներ պահանջել, և հասակն ևս պէտք է լինի 12-14 տարեկան:

Վեցերորդ՝ նորեկ աշակերտ մի Յունուար և Յունիս ամսոյ մէջ միայն Ուսումնական Խորհրդոյ ներկայութեամբ քննուելէն և վկայականներն արձանագրուելէն զինի ընդունիլ:

Եօթներորդ՝ աշակերտ մի որ կարողանայ քննու թիւն տալ և 2րդ կամ 3րդ դասարանի մտնելու յաջողիլ, եթէ հասակաւ 14-16 տարեկան եւս լինի, ընդունիլ:

Ութերորդ՝ եթէ աշակերտ մի իւր ուսումն աւարտելէն և վկայագիրն ընդունելէն զինի փափագի իւր անձը դաստիարակութեան պաշտօնի նուիրել, ըստ իւր յօժարութեան և ըստ տնօրէնութեան Ուսումնական Խորհրդոյ, կարող է երկու տարի յառանգաւորաց Վարժարանի մէջ մնալ և գործնասպէս ուսուցչութեան մէջ կրթուիլ: Եւ եթէ թուշակաւոր է նոյն աշակերտն, սոյն երկու ամաց համար թուշակ չը պահանջուիր:

Ի դիմաց ուսումնական Խորհրդոյ

Երեսնամեայ

Ս. Վ. Սահակեան:

Երեսնամեայ

Վ. Ս. Սահակեան:

Ներկայ ԾԱԳԻՐԸ հաստատակելով ՍԻՕՆԻ մէջ, կը խնդրուի յատկապէս մեր Ազգային Սեծարդոյ Լրագրատպանէն՝ որ բարեհաճին իրենց պատուական թերթերուն մէջ առնուլ ի գիտութիւն ուսումնասէր Ազգայնոց: